

[Η Σφαγή των Αθώνων, Στέφανος Παπαδημητρίου](#)

Η Σφαγή των Αθώνων, Στέφανος Παπαδημητρίου, εκδ. Ψυχογιός, Αθήνα, 2024

Γράφει (και σημάδι ρίχνει μυστικό) η Βιβή Γεωργαντοπούλου

Υπήρχε όμως μια ερώτηση που δεν ειπώθηκε ποτέ: Πώς φτάνει κάποιος στο σημείο να σκοτώσει; Αυτό το ουσιώδες ερώτημα απασχολεί τον [Στέφανο Παπαδημητρίου](#) (γ.1984) στην πικρή ιστορία που μας αφηγείται, παρμένη από την εφηβική σχολική ζωή των κεντρικών του χαρακτήρων και της οποίας το κουβάρι ξετυλίγει σχεδόν υποδειγματικά στην ομολογουμένως ενδιαφέρουσα θεματικώς νουβέλα του με τίτλο *Η Σφαγή των Αθώνων*.

Ο συγγραφέας επωμίζεται τον ρόλο του ενήλικου πλέον πρωτοπρόσωπου ενδοδιηγητικού αφηγητή που ανακαλεί την εποχή και μαζί της την εκδίκηση που είχε εξαπολύσει κατά των συμμαθητών τους στα χρόνια του γυμνασίου ο συμμαθητής του και καλύτερός του φίλος, ο Ερμής, κατά τη διάρκεια της εκδρομής της τάξης τους στο Πήλιο. Σ' αυτήν την εκδρομή εκείνος, με υπόδειξη του Ερμή, δεν είχε πάει κι έτσι ήταν το μοναδικό παιδί της τάξης που δεν δολοφονήθηκε από τον εσωστρεφή αλλά ιδού, ψυχρό και αποφασισμένο για το Κακό, Ερμή.

Η πράξη του έφηβου συντελείται το 1996 και ο αφηγητής την ανασυνθέτει χρόνια μετά ξεκινώντας μαζί και ένα επίπονο ψάξιμο στη σχολική και διαπροσωπική τους καθημερινότητα πριν την αποφράδα ημέρα. Οι δύο τους, καθένας σε διαφορετικό βαθμό, είναι οι μοναχικοί τυπάδες του σχολείου, οι κάπως παράξενοι, οι μονόχωτοι και άρα ιδανικοί να μπουν στο στόχαστρο της λεκτικής βίας των συμμαθητών τους, οι ευάλωτοι και μονίμως σε άμυνα, ειδικά ο ένας που φτάνει σε μη ομολογημένα, οριακά επικίνδυνα όπως φαίνεται στη συνέχεια, επίπεδα οργής που γεννά μίσος κι αυτό με τη σειρά του εκδίκηση. Ο δεκατετράχρονος Ερμής βίωνε στο σχολικό περιβάλλον του την απόρριψη και την ανελέητη χλεύη, υπέφερε κάθε μέρα χρόνια ολόκληρα, δεν αποφάσισε λοιπόν στα καλά καθούμενα να σκοτώσει μαζικά συμμαθητές του και καθηγητές αλλά οργάνωνε από καιρό την τιμωρία τους για την απόδοση της κατά την κρίση του μοναδικής δικαιοσύνης. Συσσώρευση μίσους; Νόσος; Άλλα; Πώς από αυτά που είναι άυλα, νοερά, της ψυχής ας το πω έτσι, ωθείται ένας άνθρωπος στην ύστατη πράξη, στην αφαίρεση ζωής, στη δική του εν τέλει βία;

Τίποτα δεν έδειχνε ότι ο μοναχικός και παθιασμένος με τη ζωγραφική έφηβος είχε απασφαλίσει και θα δηλητηρίαζε ένα γλυκό ανοιξιιάτικο πρωινό τόσο οργανωμένα και ψυχρά τριάντα τρεις ανθρώπους που στη μακάβρια φωτογραφία που τραβάει ο τοπικός φωτογράφος που καταφθάνει κείτονται άψυχοι στο αηδιαστικά λερωμένο από τα ίδια τους τα περιττώματα πάτωμα. Ένας Αθηναίος δημοσιογράφος, τύπου κοράκι θα λέγαμε και μάλλον δίκιο θα είχαμε, καλύπτει το φρικιαστικό ρεπορτάζ και είναι αυτός που ξεφυλλίζοντας ένα λεύκωμα με ζωγράφους του Ύστερου Μεσαίωνα βλέπει έναν πίνακα και από αυτόν ορμώμενος δίνει τον καίριο και μαζί πιασιάρικο τίτλο στο έγκλημα : **Η Σφαγή των Αθώων**. Όμως είναι νήπια αθώα οι συμμαθητές του Ερμή; Είναι άμοιροι ευθυνών και άρα αδίκως και αναίτια παράπλευρες απώλειες οι συνοδοί καθηγητές; Οι γονείς επιτέλους δεν βλέπουν, δεν ακούν; Η κοινωνία δεν κοιτάζεται ποτέ πια στον καθρέφτη; Το κράτος είναι πιο σάπιο από ποτέ;

Η τέχνη της φωτογραφίας, από την άλλη, κάνει πάντα τους νεκρούς να φαίνονται ψεύτικοι. Μοιάζουν με ανδρείκελα, με χαλασμένες κούκλες, με λιωμένα ομοιώματα χωρίς ίχνος όλων αυτών των στοιχείων που μας καθιστούν ανθρώπους. Μέσα από τις περίπλοκες χημικές διεργασίες του φωτός και των άλλων εργαστηριακών συνθέσεων του σκοτεινού θαλάμου, καίγονται και εξατμίζονται όλα τα χαρακτηριστικά της ψυχής των νεκρών. Η αλήθεια είναι πως δεν υπάρχει ούτε μια φωτογραφία νεκρών που να μην είναι τρομακτική, όχι γιατί είναι μακάβρια, αλλά γιατί είναι άψυχη. Αντίθετα, το ανθρώπινο σώμα έχει την ιδιότητα να μεταφέρει λίγη από την ψυχή του ζωγράφου στον νεκρό. Ένας νεκρός του [Μαντένια](#) ή του [Γκρύνεβαλντ](#) είναι πιο ζωντανός και από τους περισσότερους ζωντανούς που γνωρίζω.

Ο αφηγητής, μοναδικός επιζών αυτής της αποτρόπαιης πράξης εκδίκησης, κουβαλάει έκτοτε ένα αθέλητο και οπωσδήποτε βαρύ σακί γεμάτο πέτρες, πέτρες του είναι τα ερωτήματα σαν τα κατ' αρχάς αφελή που διατύπωσα πιο πάνω. Καταφέρνει να ξεφύγει, έτσι φαίνεται, η όποια εμπλοκή του λόγω της φιλίας ξεθωριάζει καθώς ο χρόνος περνάει από πάνω της αν και η σκιά της τρομερής πράξης μένει στη θάλατη πλευρά και ενίοτε εμφανίζεται και τον στοιχειώνει με

μνήμες και ερωτήματα. Μαθαίνει για τον θάνατο του δράστη στην φυλακή, όταν ο ίδιος είναι πια δευτεροετής φοιτητής Ιστορίας της Τέχνης στην ασφαλή και μακρινή για την ελληνική πραγματικότητα Ολλανδία. Η εξιστόρηση με τον δικό του τρόπο, μέσω της τέχνης, εκείνων των παλιών αλλά και των πιο πρόσφατων γεγονότων γύρω από το κεντρικό, που είναι η αρχή του κουβαριού αυτής της νουβέλας, γίνεται με την αβάντα της χρονικής και τοπικής άρα και πολιτισμικής/κοινωνικής απόστασης του και τα υποκειμενικά, προφανώς, φίλτρα των δικών του μνημών, αποριών, στοχασμών, βεβαιοτήτων και πιθανολογήσεων αλλά δεν είναι χωρίς τον πόνο ψυχής που του αναλογεί. Δομικά είναι ευρηματικά χωρισμένη σε μικρά κεφάλαια που δεν έχουν απόλυτα γραμμική γεγονοτολογική σειρά και που ανάμεσά τους μπαίνουν καλοφτιαγμένα κειμενικά καρφιά εν είδει αρμών σύνδεσης της όλης αφήγησης με το τεράστιο γιατί ενός τέτοιου εγκλήματος και των λόγων που κάνουν ένα δεκαετημέρο παιδί στυγερό δολοφόνο.

Αυτές οι συνδέσεις, τοποθετημένες σε ίσα από άποψη έκτασης γυρίσματα της αφήγησης, έχουν τη μορφή αποσπασμάτων από την επιστημονική του διατριβή, καλοδιατυπωμένες αναφορές σε δικαίως χιλιοϋμνημένους πίνακες μεγάλων ζωγράφων που απεικονίζουν λιγότερο ή περισσότερο τρομαχτικά την κατ' εντολή του Ηρώδη βρεφοκτονία των και Άγιων αποκαλούμενων *Νηπίων*, την δολοφονία δηλαδή των δεκαεσσάρων χιλιάδων παιδιών που έχει καταγραφεί στην Ιστορία, στον Μύθο, στην Τέχνη ως η Σφαγή των Αθώων.

Κι όμως, παρά την απουσία ψυχής από την εικόνα των νεκρών μαθητών, υπήρχε κάτι που έκανε όποιους έβλεπαν αυτή τη φωτογραφία να μην μπορούν να πάρουν τα μάτια τους από πάνω της. Έτσι και η γυναίκα που διαβάζει την εφημερίδα, μην μπορώντας να εξηγήσει τι είναι αυτό το συναίσθημα που την κατακλύζει και νιώθοντας μια διαρκή ανακατωσούρα ψηλά στο στομάχι, που δεν μπορεί να προσδιορίσει, μια έντονη γεύση από σκουριά να ξύνει τον λαιμό της, ενοχλείται που η θέαση της μακάβριας αυτής σκηνής έχει κάτι το εθιστικό, και αρχίζει χωρίς να το καταλαβαίνει να ψάχνει πού θα ρίξει το φταίξιμο. Καθώς η μεγαλύτερη συνωμοσία που αντιμετώπισε ποτέ η ανθρωπότητα είναι ο θάνατος, οι θεατές τέτοιων εικόνων αρχίζουν να έχουν νευρικές αλλά προϊστορικές απορίες για το ποιος ευθύνεται.

Οι δεκάδες σκέψεις του επιζήσαντα εμφανίζονται σαν άλυτοι κόμποι στο αφηγηματικό νήμα που κάνουν ακόμα πιο τραχύ και μαζί ενδιαφέρον το αφηγηματικό κουβάρι όπως και όσο προσπαθεί να το ξετυλίξει. Ανάμεσα στα όσα τον απασχολούν είναι και οι μύγες, με την ενοχλητικότητα, το βουητό, την παρουσία τους οπουδήποτε (στο Πήλιο στην αίθουσα του φονικού αν και εκείνος τότε δεν ήταν παρών, ύστερα πάνω στα χαρτιά του απλωμένα στο γραφείο σε στιγμές μελέτης, σχεδιασμένες ως λεπτομέρεια ή πιο φανερά σε [πίνακες ζωγραφικής](#) και αλλού, συνέχεια), με την ασταμάτητη πολιορκία στον όποιο στόχο τους, [μύγες](#) [συμβολικές](#), κρυπτικές, ενοχλητικές σαν ενοχές και καταχωνιασμένες σαν μνήμες φρικτών πραγμάτων και προσώπων και που μ' αυτές τον βάζει ο συγγραφέας να αναμετράται λέγοντας στη σελίδα 45 "και ναι, μπορώ να πω με σιγουριά πως οι ερωτήσεις είναι μύγες."

Τον συγγραφέα τον απασχολεί ο εκφοβισμός και καταφέρνει μέσα από την μυθοπλασία -οχυρώνοντας εκείνος μέσω της Τέχνης το κείμενό του απέναντι στις υπερβολές, τους λαϊκισμούς και τα ετεροχρονισμένα κροκοδείλια δάκρυα που συνηθίζονται πχ σε εκπομπές αγράμματων τηλεδίποδων που τολμούν να αγγίξουν το ζήτημα- , να μοιράζεται μαζί μας σε όλη την αφήγηση κυρίως το μείζον ερώτημα *ποιος και τι φταίει* για τη διάλυση των ζωών μας και την σήψη των κοινωνιών μας όταν κακοποιούμαστε σωματικά και ψυχικά και το προσωπικό/οικογενειακό τραύμα γίνεται συλλογικό πρόβλημα και τη γιγάντωσή του την πληρώνουμε όλοι χωρίς καμία διάκριση. Το δε ερώτημα που σαν ενοχλητική μύγα κάθεται πάνω στις σκέψεις του είναι αυτό που ήδη είπα στην αρχή του κειμένου μου *Υπήρχε όμως μια ερώτηση που δεν ειπώθηκε ποτέ: Πώς φτάνει κάποιος στο σημείο να σκοτώσει;* και που από τις πρώτες σχεδόν σελίδες (στην 45η για την ακρίβεια) απευθύνει στον ίδιο, στους άλλους, σε μας.

Ο Παπαδημητρίου έχει συγγραφική ευρηματικότητα και με αρωγό τις ειδικές λόγω των σπουδών του γνώσεις καταπιάνεται με σοβαρότητα και μαζί ενσυναίσθηση, θα τολμήσω να πω, με το δύσκολο θέμα που επιλέγει. Με γραφή λιτή μα όχι στεγνή και γλώσσα χωρίς περιττά στολίδια κάνει μια καλή και σύγχρονη λογοτεχνία, χτίζει ένα ευανάγνωστο και ελκυστικό κείμενο που το οργανώνει με σύνεση και ορθώς, γιατί το άλυτο θέμα που τον τροφοδοτεί με αφηγηματικό υλικό είναι εδώ, είναι ένα καυτό και μεγάλο πρόβλημα, μάστιγα των καιρών μας, μία από τις πολλές, είναι το [μπούλινγκ/bullying](#), η σωματική δηλαδή και ψυχολογική κακοποίηση/μείωση σε μια ομάδα που βιώνει ένα παιδί, ένας έφηβος ή και ένας ενήλικος, μία νοσηρή κατάσταση που δεν προσφέρεται ή τουλάχιστον δεν θα έπρεπε για μυθοπλασίες του

σωρού, ένα τραγικό φαινόμενο που έχει πάρει μορφή χιονοστιβάδας και που δεν συμβαίνει μόνο στα σχολεία ούτε βέβαια ξεφύτρωσε μια ανέφελη μέρα στο γεμάτο δηλητήρια περιβολάκι του Κακού των ημερών μας.

Κλείνοντας σας προτείνω με σιγουριά το βιβλίο (είναι ολιγοσέλιδο και όμως πυκνό και ενδιαφέρον) αλλά μη διστάσετε να αναζητήσετε και τους πίνακες που αναφέρει σ' αυτό ο Στέφανος Παπαδημητρίου διότι είναι, το λιγότερο, συγκλονιστικοί και συγχωρείστε μου, παρακαλώ, την τεμπελιά να σας τους παραθέσω εδώ αντιγράφοντας τίτλους, καλλιτέχνες και ημερομηνίες κανονικά.

